

Sammanfattning av SSR:s inställning samt arbete med frågan om gränsöverskridande renskötsel, renskötselkonventionen.

Renskötselkonventionen berör centrala principiella rättighetsfrågor för våra medlemmar och kommer att få direkta konsekvenser för berörda samebyar. Frågan är till sin karaktär oerhört komplex och resultatet kommer att påverka framtida generationers renskötsel. SSR har under de senaste åren arbetat med att finna lösningar tillsammans med de övriga samiska parterna, Norska och Svenska Sametingen samt NRL (den samiska arbetsgruppen). Arbetet resulterade i "den samiska arbetsgruppens förslag" som är antagen av landsmötet och grunden för SSR:s fortsatta arbete. Större förändringar/förhandlingar av den samiska arbetsgruppens förslag kräver att SSR:s landsmöte beslutar om det.

Arbetet med att få till stånd en konvention har pågått under en lång tid, nedan listas i punktform SSR:s inställning och beslut.

SSR:s inställning och yttranden sett över tid

2008 – landsmötet uppdrog till styrelsen att arbeta med frågan om konvention. Av beslutet framgår vad SSR ska beakta. Uttalandet finns bilagt detta PM.

2009-uppföljning av styrelsens arbete

2010- Regeringen skickar ut departementspromemoria på remiss Renskötselkonventionen, Ds 2010:22.

2010- SSR behandlar frågan på ordinarie landsmöte samt två extra landsmöten och beslutar om följande:

SSR accepterar inte förslaget till renskötselkonvention i dess helhet, yttrandet bilägges detta PM. För att SSR skall acceptera förslaget till renskötselkonvention skall bl.a. följande åtgärdas.

- Renskötselkonventionen skall respektera alla samebyars grundläggande sedvanerätter. Renskötselkonventionens Artikel 8 måste förhandlas om.
- Samebyar som inte är nöjda med områdesprotokollen skall ges möjlighet till omförhandling.

- Alla kostnader föranledda av renskötselkonventionen skall finansieras med externa medel.

2011 - den samiska arbetsgruppen inrättas och arbetar med ett eget förslag som ska beslutas om vid landsmöte

2013- extra landsmöte Landsmötet beslutade att anta slutgiltigt förslag (arbetsgruppens) till renskötselkonvention med tillägg. Tillägget bilägges detta PM. Beslutet fattades efter votering. Följande reserverade sig mot beslutet; Grans sameby, Soppero sameförening, Vittangi sameby, Talma sameby, Saarivuoma sameby, Pessinki sameförening och Muonio sameby

2016/17 – Regeringen skickar ut Bertil Bengtssons utredning på remiss. Utredningen har tittat på samtliga förslag till konvention och hur dessa förhåller sig till nationell rätt. Ds 2016:27, Frågor kring 2009 års renskötselkonvention.

2017- SSR:s arbetsgrupper tillkallas och analyserar Ds 2016:27. SSR yttrar sig över promemorian. SSR vidhåller att den samiska arbetsgruppens förslag ska genomföras. Yttrandet bilägges detta PM.

SSR:s principiella inställning

Utifrån de diskussioner som föregått samtliga landsmötesbeslut är följande principiella utgångspunkter bärande för SSR

- En grundsten i den Samiska Arbetsgruppens förslag är en ordning som främjar frivilliga lösningar mellan samebyar och reinbeitedistrikt, istället för områdesprotokollet. SSR:s inställning vilar på uppfattningen att det är osannolikt att samarbetsavtal kommer till stånd mellan ojämnbördiga parter där någon annan utpekat områden
- Samebyarnas egendomsrätter ska respekteras fullt ut, vilket innebär att frågan om områdesprotokoll endast kan handhas av berörd sameby.
- SSR:s position är att den gränsöverskridande renskötseln enbart tillfredsställande kan regleras genom ett regelverk som gäller lika i båda länder, det vill säga genom en konvention. Inte som nu är fallet med olika regelverk i respektive land.
- SSR anser att det finns ett behov av att tydliggöra regelverket för att underlätta renskötsel över gränsen, t.ex. vad gäller regler om moms, tullar, slaktfrågor m.m. SSR stöder ett antagande av en Renskötselkonvention utifrån den samiska arbetsgruppens förslag, utan vidare tidsutdräkt.

Sammanfattning upprättad av

Jenny Wik-Karlsson/verksamhetschef

Umeå 2009-08-05

SÁMIID RIIKKASEARVI
Svenska Samernas Riksförbund · SSR

Sven-Erik Bucht

Näringsdepartementet

Yttrande avseende Ds 2016:27, Frågor kring 2009 års renskötselkonvention.

Sámiid Riikkasearvi (SSR) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på Ds 2016:27 (promemorian), med anledning härav avger SSR följande yttrande.

Inledande kommentarer

Renskötselkonventionen berör centrala principiella rättighetsfrågor för våra medlemmar och kommer att få direkta konsekvenser för berörda samebyar. Frågan är till sin karaktär oerhört komplex och resultatet kommer att påverka framtida generationers renskötsel. SSR har under de senaste åren arbetat med att finna lösningar tillsammans med de övriga samiska parterna, Norska och Svenska Same-tingen samt NRL (den samiska arbetsgruppen). Arbetet resulterade i det förslag som i promemorian benämns "den samiska arbetsgruppens förslag".

SSR:s grundläggande inställning

SSR:s extra landsmöte 2013 beslutade ge sin tillslutning till den s k Samiska Arbetsgruppens förslag av samma år. Denna position har inte ändrats i tiden därefter, och promemorian inverkar inte heller på denna. SSR:s position att stötta den Samiska Arbetsgruppens förslag ligger fast.

SSR tillstyrker således inte att 2009 års förslag till renskötselkonvention genomförs oaktat de förändringar som promemorian förslår.

Promemorian föreslår enbart ändringar i samekonventionslagen

Promemorian ser framför sig att samtliga utestående frågor ska lösas genom ändringar i den svenska samekonventionslagen, det vill säga den lag som ska implementera Renskötselkonventionen i Sverige. En sådan lösning kan SSR inte acceptera. Det innebär att förslaget överhuvudtaget inte omfattar svenska samebyars konventionsområden i Norge. De samebyar för vilka sådana områden är av vikt lämnas således utan rättsligt värn i det förslag som presenteras i Promemorian. SSR:s position är att den gränsöverskridande renskötseln enbart tillfredsställande kan regleras genom ett regelverk som gäller lika i båda länder, det vill säga genom en konvention.

Områdesprotokoll jämfört med samarbetsavtal

Ett grundläggande problem som många samebyar har med 2009 års undertecknade förslag är områdesprotokollet. En grundsten i den Samiska Arbetsgruppens förslag är därför en ordning som främjar frivilliga lösningar mellan samebyar och reinbeitedistrikt, att ersätta områdesprotokollet. SSR:s inställning vilar på uppfattningen att det är osannolikt att samarbetsavtal kommer till stånd mellan ojämbördiga parter, varvid SSR inte kan acceptera Promemorians motsatta position.

Egendomsrätten

SSR är kraftigt positivt till Promemorians tydliga inställning att samebyarna har egendomsrätt till de områden de traditionellt har brukat, och att samebyarnas sålunda upparbetade rättigheter åtnjuter motsvarande rättsliga värn som land-, vatten- och naturresurser allmänt. SSR:s är dock bekymrat över Promemorians inställning till under vilka omständigheter ingrepp kan ske i samebyarnas rättigheter, och särskilt över Promemorians syn på det så kallade proportionalitetskriteriet. Promemorian drar slutsatsen att det alltid är proportionerligt att avhända en sameby betesmarker genom områdesprotokollet, då denna ordning gynnar renskötseln *i dess helhet*. Men det är en felsyn. Egendomsrätten tillhör inte renskötseln *i dess helhet*. Den tillhör *varje enskild sameby*. Det innebär – per definition – att vid bedömningen av om ett ingrepp är proportionerligt så måste en bedömning göras på samebynivå. Om ingreppet slår för hårt mot den enskilda samebyn så är avhändandet oproportionerligt – och därmed otillåtet. Promemorians – i och för sig välargumenterade – position att avhändandet "enbart är ett lån" är härvid inte avgörande även ett tvångsmässigt tidsbegränsat avhändande utgör ett ingrepp i en samebys egendomsrätt.

Utkast 2

Avslutande kommentarer

Mot bakgrund av vad som anförts ovan lämnar ej SSR några kommentarer på det författningsförslag som presenteras i promemorian.

SSR vill påtala vikten av att arbetet med en konvention ej får stanna av utan att Sverige och Norge nu går vidare med arbetet i enlighet med den Samiska arbetsgruppens förslag.

Svenska samernas Riksförbund

Jörgen Jonsson

Jordbruksdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Ds 2010:22 – Renskötselfkonvention

Förslaget till ny renskötselfkonvention (Ds 2010:22) har överlämnats till regeringen. Svenska Samernas Riksförbund (SSR) har beretts tillfälle att yttra sig över förslaget.

SSR tog ställning till Renskötselfkonventionen vid ett extra landsmöte i Umeå den 9 oktober 2010. Vid det extra landsmötet ställde sig samtliga SSR:s medlemmar, d v s både samebyar och sameföreningar, bakom följande beslut beträffande Renskötselfkonventionen.

”SSR accepterar inte förslaget till renskötselfkonvention i dess helhet. För att SSR skall acceptera förslaget till renskötselfkonvention skall bl.a. följande åtgärdas.

- Renskötselfkonventionen skall respektera alla samebyars grundläggande sedvanerätter. Renskötselfkonventionens Artikel 8 måste förhandlas om.
- Samebyar som inte är nöjda med områdesprotokollen skall ges möjlighet till omförhandling.
- Alla kostnader föranledda av renskötselfkonventionen skall finansieras med externa medel.

SSR hänvisar i tillägg till tidigare landsmötetsbeslut gällande renskötselfkonventionen; 12 juni 2008 och 11 juni 2009 (Bilagor 1 och 2).

SSR utvecklar skälen bakom landsmötets ställningstagande i följande remissvar.

SSR vill framhålla att SSR inte är emot en Renskötselfkonvention som sådan. SSR anser att det finns ett behov av att tydliggöra regelverket för att underlätta renskötself över gränsen, t.ex. vad gäller regler om moms, tullar, slaktfrågor m.m. Emellertid var det landsmötets uppfattning att föreliggande förslag till Renskötselfkonvention har för stora brister för att vara acceptabelt. När dessa brister, av vilka de viktigaste utvecklas nedan, har rättats till, stöder SSR ett antagande av en Renskötselfkonvention, utan vidare tidsutdräkt.

Brist på respekt för samebyarnas sedvanerätter

SSR sluter sig i denna del i allt väsentligt till vad som anförts av Diskrimineringsombudsmannen och Sveriges Advokatsamfund. I tillägg vill vi anförda följande.

Deltagande i processen

SSR godtar inte Bilaga 1 till Renskötselkonventionen, det s.k. områdesprotokollet, i dess nuvarande utformning. SSR kräver att områdesprotokollet omförhandlas i de områden där samebyar så begär.

En starkt bidragande orsak till att delar av områdesprotokollet har fått en bristande utformning är – såvitt SSR kunnat utröna - att en del samebyar inte fått delta och getts inflytande i förhandlingar om deras betesmarker. Det finns exempel på samebyar som varit helt ovetande om att deras betesområden tagits i anspråk. Detta fick dessa samebyar reda på först då förslaget till renskötselkonvention offentliggjordes. Att en rättighetsinnehavare inte fått delta och inte getts direkt inflytande i frågor om deras rättigheter är ett oacceptabelt förfarande. SSR kräver bl.a. av denna anledning att områdesprotokollet omförhandlas, i dessa delar. Promemorian måste innehålla en redogörelse av de svenska samebyarnas inställning till områdesprotokollet. En sådan redogörelse innebär att det klart framgår om samebyar har konsulterats och om detta skett i tillräcklig omfattning.

Renskötselkonventionen innebär att sedvanemarken tillhörande vissa svenska samebyar överförs till norska renbetesdistrikt. I enstaka fall överförs även områden mellan svenska samebyar. Samebyar som påverkas av Renskötselkonventionen måste vara aktivt och effektivt involverade i diskussioner rörande omfördelning av deras betesland. Sådana diskussioner skall syfta till att uppnå enighet mellan berörda samebyar och renbetesdistrikt.

Egendomsskyddet

Av förslaget följer att staterna i praktiken överför en förmögenhetstillgång mellan samebyar/renbetesdistrikt utan att samebyar kompenseras på något sätt. Det här innebär att Sverige inför en lagstiftning som har expropriationsliknande effekter utan att involvera rättighetshavarna och utan att någon ersättning utgår. Renskötselrätten är en egendomsrätt och en civil rättighet som omfattas av egendomsskyddet i 2 kap. 18 § RF. Ingrepp i användningen av mark får enligt 2 kap. 18 § RF bara ske för att tillgodose angelägna allmänna intressen. De angelägna allmänna intressen som ligger till grund för konventionens ingrepp i de enskildas civila rättigheter i Sverige har inte redovisats i detta förslag. SSR anser att detta måste göras samt att en avvägning mellan det eventuella allmänna intresset och den enskildes civila rättigheter måste genomföras. Förslaget diskriminerar samerna som folkgrupp och så länge renskötselkonventionen inte är förenlig med Sveriges grundlag, Europakonventionens Artikel 6 och övrig folkrätt kan förslaget inte accepteras.

I enlighet med vad som ovan angivits skall samebyar som påverkas av Renskötselkonventionen vara aktivt och effektivt involverade i diskussioner rörande omfördelning av deras betesland. I de fall enighet inte kan uppnås, och staten ändå önskar omfördela betesland, har staten att göra så genom expropriation eller expropriationsliknande förfaranden. Enligt allmänna rättsprinciper är Sverige därvid skyldigt att utge ersättning till svenska samebyar för bortförhandlade rättigheter då staten har

medverkat till att samerna gått miste om bruket. Det åligger även staterna att utreda omfattningen av den egendomsrätt som exproprieras.

Staten måste tillhandahålla samebyarna verktyg för att effektivt kunna bevaka sina rättigheter. Detta i de fall samebyar anser sig ha en mer omfattande sedvanerätt än vad områdesprotokollet anger. Då staten valt att förhandla med Norge om renskötselmarker utan att först utreda sedvanerätten måste staten se till att det finns reella möjligheter för samebyarna att få sin rätt prövad. Det är inte tillräckligt att, såsom Renskötselkonventionens Artikel 8, låta ansvaret för att försvara existerande rättigheter ligga på samebyarna själva. Särskilt med tanke på att, i vart fall i Sverige, samebyn har hela bevisbördan i sådana mål samt då Renskötselkonventionen inte innehåller någon bestämmelse beträffande statens ansvar för rättegångskostnader i sådana mål.

I den norska utredningen NOU 2007:13, den nye sameretten, har Samerettsutvalget uppfattningen att frågan om kostnadstäckning för en rättslig prövning är en av de punkterna som har en stark folkrättslig grund.¹ Här anges tydligt att möjlighet att få sin rätt prövad i domstol inte är tillräcklig. För att uppfylla de folkrättsliga kraven anger samerettsutvalget att det också krävs att samerna får en kostnadstäckning vid ev. prövning i domstol.

Då samerettsutvalget är av uppfattningen att kostnadstäckning är ett folkrättsligt krav vore det anmärkningsvärt om inte samma resonemang torde gälla för renskötselkonventionen. Det innebär att norska staten inte kan inkorporera renskötselkonventionens Art. 8 utan att kränka den allmänna folkrätten. För att uppfylla folkrättens krav krävs att norska staten tillhandahåller samer kostnadstäckning i de fall samer vill få sin sak prövad i domstol. Det innebär att norska staten inte kan godkänna renskötselkonventionen förrän staterna står för kostnaderna vid en eventuell rättslig prövning av sedvanerätten.

SSR är även kritisk till hur lagakraftvunna domar behandlas i förslaget. Av Art 8 följer att lagakraftvunna domar i det andra landet har företräde framför konventionen. Emellertid framgår det inte om domar som kommit till innan konventionen har samma ställning. Särskilt intresse har Altevandomen från 1968 som rörde svenska samers rätt till ett område som de senare gick miste om på grund av 1972 års konvention.² Overskjönnsretten framhöll att så länge samerna utövade renskötsel i nuvarande form det fanns ringa grund att tro att den svenska staten utan tillräcklig kompensation till samerna skulle gå med på en ändring i konventionen som utestängde dem från området. HöyR sade sig i det väsentliga ansluta sig till overskjönnsrettens skäl. År 1972 utestängdes de svenska samerna från området och detta utan att någon ersättning utgick trots vad overskjönnsretten framhöll. SSR är av uppfattningen att det även idag vore anmärkningsvärt om svenska staten utan tillräcklig kompensation utestänger svenska samer från dessa områden där det finns en dom från HöyR.

Av bl. a dessa anledningar krävs det att Artikel 8 förhandlas om.

---

¹ NOU 2007:13, Den nye sameretten, s. 577.

² Rt 1968 s. 429.

Renbetes- och överprövningsnämnden

SSR anser att staten skall stå för eventuella ombudskostnader i renbetes- och överprövningsnämnd. SSR är medveten om att det inte anses påkallat med kostnadsersättning i förvaltningsärenden. Dock är ärenden som kan hamna i renbetes- och överprövningsnämnd av en sådan art att det är svårt för sameby att ta tillvara sin rätt utan biträde av ombud. Därför bör samebyarna ges möjlighet till kostnadstäckning eller rättshjälp.

Kostnader föranledda av renskötselkonventionen

För att ett förslag till ny renskötselkonvention ska kunna godtas av samebyarna krävs att det tydligt presenteras hur kostnaderna för konventionen kommer att finansieras. Det måste säkerställas att kommande kostnader för konventionen, t ex kostnaderna för stängsel och tillsättande och drivande av renbetesnämnd och överprövningsnämnd, samt kostnader för olägenheter till följd av konventionen fullt ut kommer att täckas av staten.

Det är inte acceptabelt att det, som i nuvarande förslag, endast hänvisas till att Sveriges del av kostnaderna planeras finansieras genom främjandeanslaget till Sametinget. Det måste uttryckligen framgå att det kommer att tillskjutas öronmärkta pengar utöver dagens anslag som täcker samtliga kostnader till följd av den nya konventionen.

Avslutande kommentar

SSR vill betona att en majoritet av de svenska samebyarna gränsar mot Norge eller har renbetesrätt på norsk sida. Det finns därför, för de svenska samebyarna, ett stort behov av ett nytt regelverk för den gränsöverskridande renskötseln. Men, som framförts ovan, innehåller det nu liggande förslaget på renskötselkonvention allvarliga brister, något som även påpekats av andra remissinstanser. Det var SSR:s landsmötes eniga uppfattning att man först när dessa brister rättats till är beredd att acceptera en ny renskötselkonvention.

Sámiid Riikkasearvi / Svenska Samernas Riksförbund

Jörgen Jonsson

SSR:s Landsmötesbeslut den 12 juni 2008 om Renbeteskonventionen

SSR landsmötesombud gjorde ett enhälligt särskilt yttrande riktat till SSRs styrelse angående hur Renbeteskonventionsfrågan ska hanteras av förbundet. Beslutet lyder enligt följande:

Samernas Riksförbunds Landsmötesombud beslutar att uppmana styrelsen att i sitt fortsatta arbete med Renbeteskonventionen beakta:

Att uttala att de nordiska staterna genom Lappkodicillen av 1751, både erkänt och tillförsäkrat samernas rätt till bruk av sitt eget land och vatten, både på norsk och svensk sida, samt att de även fortsättningsvis erkänner och respekterar samernas rätt att själva bruka och förvalta egna naturrikedomar och resurser för det samiska samhällets bästa och att det samiska folket inte under några omständigheter kan fräntas sina försörjningsmöjligheter.

Att Lappekodicillen av 1751 inte under några omständigheter får sägas upp av parterna.

Att uttala att Norge begår ett folkrättsbrott i och med beslutet 2005 om en ensidig konventionslag.

Att uttala att förslaget till ny renbeteskonvention mellan Sverige och Norge skall respektera den samiska sedvanerättens och den civila egendomsrättens innehåll och omfattning; innebärande:

att respektive sameby respekteras som företrädare för medlemmarnas och samebyns civilrättsliga rättigheter,

att genomförandet av renbetesförhandlingarna skall utgå från samebyarnas eget mandat som rättsinnehavare – utifrån en preciserad fullmakt från samebyarna,

att Renbetesförhandlingsdelegationens förhandling om civilrättsliga rättigheter, d.v.s. fördelning av renbetesland via de s.k. Områdesprotokollen, inte är giltiga utan att varje enskild sameby gett sin uttryckliga fullmakt,

att renbeteskonventionen inte kan godkännas och undertecknas om den inte fullt ut inrättar sig efter domstolsutslag, t.ex. Norges Høyesteretts dom 1968 i Altevannmålet.